

الترجمة من الجورجية لـ جورجى لوبجانيدزه

თარგმანი ქართულიდან გიორგი ლობჯანიძისა

ანა კალანდაძე, „არაბი ხარ?“

أنا كالاندازة (شاعرة جورجية، ١٩٢٤- ٢٠٠٨) ، "أنت عربية؟"

تقف في نهاية الشارع

تبيع الزهور،

مبللة بأشعة الشمس

والنور،

خالية من أي تجميل ورياء.

-حبيبتى، هل أنتِ عربية؟

-لا، أنا كردية!

مطرقة الرأس

كبنفسج تحت شجيرة،

ليس بها تكبير ولا غيرة

ملبسة بأشعة حياء وضياء...

- حبيبتى، هل أنتِ عربية؟

-لا، أنا كردية.

ოთარ ჭილაძე, „ვეშორდებით...“

أوتار تشيلاძე (كاتب جورجي، ١٩٣٣ - ٢٠٠٩) ، "نتفارق..."

في كل لحظة نتفارق...

وبأغصان سرّية من الغم

نكسر نوافذ الروح لبعضنا البعض

لكن ما بقي المعنى لشيء

لا للانتظار ولا للوفاء

لأننا بقينا أبطالا

ولكننا لم نلاحظ أننا في ضلالة

عذبنا روحينا ولا جسمينا

و نا في وجودنا الطهارة

التي كانت وما زالت ثروة

للإنسان .

„როდესაც ამინდის ღვთაება საშინლად ქუხს“

თარგმანი ხეთურიდან ირინე ტატიშვილისა

«When the Weather God is Thundering »

Translation from Hittite by Irene Tatishvili

მითი, რომელიც ციდან ჩამოვარდნილი მთვარის შესახებ მოგვითხრობს, ხეთების მიერ ჩანერილი ხათურ-ხეთური ბილინგვის სახით არის ჩვენამდე მოღწეული.¹ იმის მიუხედავად, რომ ტექსტი ძლიერ ფრაგმენტულია და ხათური ნაწილის თარგმნა დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული, მისი მნიშვნელობა ხათური ენის კვლევისთვის უდავოა. ტექსტი უაღრესად საყურადღებო წყაროა აგრეთვე ანატოლიური მითოლოგიის, ხათურ-ხეთური კოსმოლოგიის შესასწავლად.

საკუთრივ მითი ჩართულია ავდრის რიტუალში. ტექსტის თანახმად, მითის წარმოქმნას წინ უძღოდა რიტუალის მოსამზადებელი ეტაპი. რიტუალური მსხვერპლის შეწირვა, რომელიც მითის თხრობას მოსდევდა, აღწერილია ტექსტის ბოლო ნაწილში. კოლოფონის მიხედვით, ფირფიტა, რომელზეც ჩვენთვის საინტერესო ტექსტია აღბეჭდილი, ხეთებისთვის შემდეგი სახელწოდებით იყო ცნობილი: „როდესაც ამინდის ღვთაება საშინლად ქუხს, ამინდის ღვთაების კაცი ასე მოიქცევა“.

ტექსტი სამ ძირითად ასლად არის შემორჩენილი: KUB 28.4 (A), 28.3 (+) (B), 28.5 (+) (C) / CTH 727. ბილინგვის სამივე ასლი ჩანერილია ხეთების მიერ და თარიღდება ხეთების ახალი სამეფოს ხანით (ძვ.წ. XIV-XIII სს.).² ასლები, სამწუხაროდ, საკმაოდ დაზიანებულია და ნაწილობრივ ავსებს ერთმანეთს. ტექსტის გაბმული თხრობა რეკონსტრუირებულია სამივე ასლის დახმარებით და ცალკეული პასაჟის წინ მრგვალ ფრჩხილებშია მითითებული შესაბამისი ასლი (A, B, C). ქვემოთ შემოთავაზებული თარგმანი შესრულებულია ბილინგვის ხეთური ნაწილის მიხედ-

¹ ბილინგვის ძირითადი გამოცემებისთვის იხ. Annelies Kammenhuber, Die protohattisch-hethitische Bilinguis vom Mond, der vom Himmel gefallen ist. – *Zeitschrift für Assyriologie und vorderasiatische Archäologie* (1955), 102-123; Hans-Siegfried Schuster, *Die Hattisch-Hethitischen Bilinguen. II* (= შემოკლ. *HHB II. Textbearbeitungen Teil 2 und 3*, (Leiden - Boston - Köln, 2002), 337-649; თარგმანისთვის შდრ. მაგ., Harry A. Hoffner, *Hittite Myths. 2nd edition* (Atlanta, 1998), 34-36; Вячеслав В. Иванов, Луна упавшая с неба. – *Древняя литература Малой Азии* (Москва, 1977), 50-51; ნუნუ ბენდუქიძე, ამბავი ციდან ჩამოვარდნილი მთვარისა. – *ძველი აღმოსავლეთის ხალხთა ისტორიის ქრესტომათია*, რედ. გ. გიორგაძე (თბილისი, 1990), 224-225.

² ამ ასლების ურთიერთმიმართებისთვის, დათარიღებისა და წარმოშობისთვის ვრცლად იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 337-381.

ვით. ხეთური ტექსტის თარგმნისას გათვალისწინებულია აგრეთვე ცალკეული მონაკვეთის შესატყვისი ხათურენოვანი ტექსტიც. განსხვავებები ბილინგვის ხეთურ და ხათურ ნაწილებს შორის ასახულია სქოლიოებში.

(A)

1. [როდესაც ამინდის ღვთაება]¹ საშინლად² ქუხს,³

2. [ამინდის ღვთაების კაცი⁴ იღებს] შემდეგ : ორ ხარს, ორ [...]

3. [ერთ] სპილენძის ჩაქუჩს, ერთ სპილენძის დანას, ერთ სპილენძის ცუღს,

4. [ნით]ელ [მატყლს], თეთრ მატყლს (და) შავ მატყლს, თითოეულს – კვანძად შეკრულს.

(A)

5. როდესაც ამ ყველაფერს მოამზადებენ, [ამინდის ღვთაების] კაცი/კაცს⁵ [...]. [სანამ]

6. ისინი [საქმია]ნობენ, ამინდის ღვთაების კაცი [აიღებს] ორმოცდაათ სქელ პურს⁶, (თითოეულს – ერთი მუჭა ფქვილისგან გამომცხვარს), (რამდენიმე)⁷ ლურსმანს :

7. (მათ შორის) ვერცხლის (და) ბრინჯაოს, შინდის ხის (რამდენიმე)⁸ ლურსმანს აიღებს და [ის მათ ...] (ათავსებს).

¹ კვადრატული ფრჩხილები მიუთითებს ფირფიტის დაზიანებულ ნაწილზე, რომელიც აღდგენილია ნაწილობრივ შემორჩენილი ნიშნების ან ასლების ერთმანეთთან შედარების საფუძველზე, ხოლო მრგვალ ფრჩხილებში მოცემულია აზრობრივი ჩანართები, ლოგიკურად აღდგენილი სიტყვები ან ფრაზები.

² შუმეროგრამა KAR.GA ; შდრ. ქვემოთ (B,C) 1 : KALAG.GA (ზედსართავი) „საშინელი, შიშის მომგვრელი, შემადრწუნებელი“, რომელიც ორივეგან უნდა გავიგოთ როგორც ზმნიზედა.

³ ხეთური ზმნის იტერატივის ფორმა *tethišk*-გამოხატავს მოქმედების მრავალგზის, რეგულარულად შესრულებას. შესაბამისად, შეიძლება ასეც გვეთარგმნა : „ქუხს ხოლმე“.

⁴ „ამინდის ღვთაების კაცი“ აღნიშნავს ამინდის ღვთაების ქურუმს. როგორც ხეთური ტექსტებიდან ჩანს, მისი სარიტუალო ფუნქცია იყო შელოცვებით წვიმის გამოწვევა.

⁵ სუბიექტია თუ ობიექტი, ვერ ვიგებთ, ვინაიდან ზმნა არ იკითხება.

⁶ შუმეროგრამა NINDA.GUR₄.RA (ხეთურად ^{NINDA} *hars̄i-*, სიტყვასიტყვით: „სქელი / დიდი პური“) ტექსტებში ხშირად გვხვდება როგორც ამინდის ღვთაებისთვის, ჭექა-ქუხილისთვის განკუთვნილი შესანიერი; შდრ. მაგალითად, გამოთქმა „ჭექა-ქუხილის სქელი პური“ (*teth̄esnaš* NINDA.GUR₄.RA).

⁷ რაოდენობის აღმნიშვნელი ნიშანი არ იკითხება.

⁸ რაოდენობის აღმნიშვნელი ნიშანი არ იკითხება.

(B, C)¹

1. [როდესაც] ამინდის ღვთაება საშინლად ქუხს, ამინდის ღვთაების [კაცი დაიჩოქებს და ამგვარად მოიქცევა : როცა ინათებს² (მთვარეს?)³]

2. [იქი]დან⁴ მოუხმობენ და ამინდის ღვთაების კაცი [ღვთაების] წინაშე [დაიჩოქებს].

(B, C)⁵

3. ის აიღებს შემდეგს: ერთ ხარს, ხუთ ცხვარს, [...], ერთ *ħa*niša-ჭურჭელს *tawal*-სასმელით⁶ [...],

4. ორ (...), ცხრა სქელ პურს, ნახევარი მუჭა (ფქვილისგან გამომცხვარს), ნახევარ [...] ერთი მუჭა (ფქვილისგან გამომცხვარს), ორ თბილ პურს,

5. ერთ ყველს, ერთ მაჭიკს, ერთ მუჭა ხილს, ერთი სანყაო ჭურჭლით⁷ თავლს (და) ერთ კვნიტ მარილს.

(B, C)⁸

6. ამინდის ღვთაების კაცი [ამინდის ღვთაების] წინაშე ყოველ-დღიურად წარდგება [...]. მას [მიაქვს:] ერთი სქელი პური, ერთი დოქი ღვინო,

7. ერთი დოქი ტკბილი რძე და როდესაც ამინდის ღვთაება [კვლავ] ქუხილს [დაიწყებს], ამინდის ღვთაების კაცი ერთ სქელ პურს გატეხს, [ტკბილ] რძესა [და ღვინოს]

¹ B 1-2 = C 1-2.

² ხეთ. *lukatta*“ დილით, გამთენიისას, (მეორე) დილას, მომდევნო დღეს“ (ირინე ტატიშვილი, *ხეთურ-ქართული ლექსიკონი, ნაკვეთი 4: L-M-N* (თბილისი, 2010), 33-34). აღდგენა ეკუთვნის შუსტერს, რომელიც შესაბამის ადგილს თარგმნის შემდეგნაირად: „როგორც კი გამოინათებს“ (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 383, 404). ის აქ გულისხმობს, ალბათ, მოქუფრული ციდან ღრუბლების გადაყრას და გამოდარებას. მე ვარჩიე „გამთენიისას“, ვინაიდან ხეთური სიტყვის (*lukatta*) მნიშვნელობები დროის მონაკვეთს აღნიშნავს და არა გამოდარებას.

³ შუსტერი აქ „ამინდის ღვთაებას“ აღადგენს და მომდევნო სტრიქონში ნახსენები ზმნის – „მომხობის“ ობიექტში სწორედ განრისხებულ ამინდის ღვთაებას ხედავს (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 383, 404-405); ჩემია ზრით, არ არის გამორიცხული, რომ ციდან ჩამოვარდნილი მთვარის ღვთაების მოხმობაზე იყოს ლაპარაკი და, შესაბამისად, მოცემულ სტრიქონში აღვადგენ „მთვარეს“.

⁴ თუ აღდგენა [e-d]a-az¹ (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 383, 404) სწორია, აქ უნდა ნავიკითხოთ ჩვენებითი ნაცვალსახელი აბლატივში, რომელსაც ზმნი-ზედის მნიშვნელობა აქვს: „იქიდან, იმ / სხვა მხრიდან“. ჩემი აზრით, ლაპარაკია მთვარის გამოხმობაზე იქიდან, სადაც ის აღმოჩნდა, ციდან ჩამოვარდნის შედეგად.

⁵ B 3-5 = C 4-6.

⁶ ხეთ. *tawal*- – საკულტო სასმელი, ლუდის სახეობა.

⁷ ტექსტში აღნიშნულია აქადური სიტყვით ^{DUG}NAMMANTUM.

⁸ B 6-8 = C 7-8.

8. დაღვრის და ხათურადასე [იტყვის]:

(C)

10. [(ღვთაება) მთვარე¹] ციდან ჩამოვარდა

11. და (ღვთაებრივი?)² ჭიშკრის ნაგებობას³ ზემოდან დაეცა,

12. მაგრამ ის ვერავინ დაინახა. ამინდის ღვთაებამ მას წვიმა

13. დაანია, თავსხმა დაანია.⁴

(A)⁵

10. (მთვარე) შიშმა შეიპყრო, ძრწოლამ შეიპყრო.⁶

(A)⁷

11. მივიდა (იქ) (ქალღმერთი)⁸ ხაფანთალია.

12. ის (მთვარესთან) ჩამოვიდა (ციდან) და მას მრავალგზის შეულოცა (ცაში დასაბრუნებლად).

¹ იმის მიუხედავად, რომ ბილინგვის ხეთურ ნაწილში „მთვარე“ გადმოცემულია იდეოგრამით ^DEN.ZU, რომელსაც ღვთაების დეტერმინატივი აქვს ნამძღვარებული, შუსტერის აზრით (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 422), აღნიშნული იდეოგრამა უნდა გულისხმობდეს მნათობს და არა მთვარის ღვთაებას. ჩემი აზრით, ხათების (ან ხეთების) მსოფლალქმაში მნათობის და შესაბამისი ღვთაების გამოიჯვნა ერთმანეთისგან მართებული არ უნდა იყოს.

² შდრ. Oguz Soysal, Rev. of : Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, Leiden - Boston - Köln, 2002. — *Bibliotheca Orientalis* 61 (2004), 370.

³ KI.LAM(-mar) (= ხეთ. ^(E)*hilammar*) „ჭიშკრის ნაგებობა; სვეტებიანი დარბაზი“.

⁴ C 10-13 სტრიქონების შესატყვის ხათურ პასაჟში (A 8-10 / B 9-11, C 10-12) ვკითხულობთ: „მთვარე ნათელი (ციდან) ჩამოვარდა; (ქალაქ) ლახცასკენ გასნია (და) იქ დავარდა; (ღვთაება) თარუმ დაინახა და წვიმა დაანია, ქარები დაანია“. ხათურ ფრაგმენტში, ხეთური შესაბამისი სტრიქონებისგან განსხვავებით, ცა მოხსენიებულია ეპითეტიტ „ნათელი“, ჭიშკრის ნაგებობის ნაცვლად ვხვდებით ქალაქ ლახცას, ხოლო „თავსხმას“ ცვლის „ქარები“. ამ სტრიქონებთან დაკავშირებით შდრ. Oguz Soysal, Rev. of : Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 370, 372.

⁵ A 10 = C 14.

⁶ ხათური ტექსტიდან ჩანს, რომ მთვარე შეიპყრეს ამინდის ღვთაების მხლებელმა ღვთაებებმა, რომლებიც განასახიერებენ შიშს (=კრძალვა, რიდი, თაყვანისცემა; ხეთურად *nahšaratt-*) და ძრწოლას (ხეთურად *weritema*); შდრ. შუამდინარული მითოლოგიიდან ^D*Mišaru* და ^D*Bunene*, რომლებიც მზის ღვთაების ხეთურ საგალობელში გვხვდებიან როგორც მზის ღვთაების მსახურები და სხვადასხვაგვარ შიშს – კრძალვას / თაყვანისცემას და ძრწოლას განასახიერებენ; შდრ. აგრეთვე ძველბერძნული *Phobos* და *Deimos* (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 442 ff.).

⁷ A 11-12 = C 15-16.

⁸ შუსტერის აზრით, ქალღმერთი ხაფანთალი(ა) ქალღმერთ ინარის ქალიშვილია; ჰოფნერის თარგმანში კი ის ღმერთად არის გაგებული (იხ. Harry A. Hoffner, *Hittite Myths*, 35).

(A)¹

15. (ქალღმერთმა) ქამრუსეფამ² კი ჩამოიხედა ციდან (და გასძახა): „რა ხდება მინაზე?“³

16. (შემდეგ) მან ასე (გააგრძელა):⁴ „(ღვთაება) მთვარე ციდან ჩამოვარდა

17. და ის ჭიშკრის ნაგებობას ზემოდან დაეცა.

(A)

19. ის ამინდის ღვთაებამ დაინახა და მას წვიმა დაანია, თავსხმა

20. დაანია, ქარი (?)⁵ დაანია.

21. ის შიშმა შეიპყრო, ძრწოლამ შეიპყრო.“⁶

(A)

22. წავიდა ხაფანთალია. ის (მთვარესთან) ჩამოვიდა (ციდან),

23. შეულოცავდა მას (და (ასე) ეუბნებოდა):

25. „აღარ წახვალ? (აქ) რას აკეთებ?“. ამის შემდეგ ქამრუსეფა იტყოდა:

26. „მე წავალ (და მას, ამინდის ღვთაებას ?) მთიდან, კლდიდან გამოვუშვებ“.⁷

¹ A 15-17 = C 17-19.

² მაგის და ჯადოქრობის მფარველი ქალღმერთი, რომელსაც ხათები ქათახ-ციფურის უწოდებდნენ. მის შესახებ უფრო დანვრილებით იხ. მაგალითად, Oguz Soysal, Zum Namen der Göttin Katahzipuri mit besonderer Berücksichtigung des Kasussystems des Hattischen. – *Babel und Bibel* 4/1 (2010), 1041-1058.

³ ხეთ.: ku-it k[u-it k]i-e-niki-i-ni-iš-ša-an. შდრ. Harry Hoffner, *Hittite Myths*, "What in the world [has happened(?) here?"; Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 387: "Was (alles) (ist) in dieser Weise da (geschehen)?" ; ხომ არ შეიძლება ნაწილობრივ დაზიანებული ki-e-ni-ს ნაცვლად წავიკითხოთ kueni (dat.-loc.) „მინაზე“ ? (kuera-, kura- „მინდორი, ნასვენნი მინა“; იხ. ირინე ტატიშვილი, *ხეთურ-ქართული ლექსიკონი, ნაკვეთი 3: K*, (თბილისი, 2009), 57).

⁴ A 10-16 სტრიქონების შესატყვის ხათურ ტექსტიდან (A 11-14) ჩანს, რომ პერსონიფიცირებული „შიშები“, რომლებმაც მთვარე შეიპყრეს, ამინდის ღვთაებას ეკუთვნიან. ამავე ნაწილში კვლავ ვხვდებით განათებულ ცას, საიდანაც ხაფანთალიას უშედეგო მცდელობის შემდეგ „გულმონყალებ“ მოხსენიებული ქალღმერთი ქათახციფური/ქამრუსეფა ჩამოჰხედავს მთვარეს.

⁵ შდრ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 439: „მისი წვიმა დაანია (და) მისი ქარი დაანია“.

⁶ A 19-21 = B 17-21 = C 18-21; მათ შეესაბამება ხათურენოვანი სტრიქონები: A 15-18. ეს პასაჟი იდენტურია ზემოთ მოტანილი A 8-10 პასაჟისა. დამატებულია მხოლოდ „შიშები“, რომლებიც აქაც „ამინდის ღვთაების შიშებად“ მოიხსენიებიან.

⁷ A 22-23, 25-26; ამ სტრიქონების შესატყვისი ხათური ტექსტის (A 19-21) მიხედვით, ქალღმერთ ქათახციფური/ ქამრუსეფას სიტყვები მინაზე წასვლის

(A)

27. „დაე, მან (= მთვარემ ?)¹ „დაიყვოს“² და წავიდეს, რაღაც მოიმოქმედოს!

28. შიში და ძრწოლა, დაე, წავიდნენ! (ღვთაება) მთვარე]ც (წავიდეს)!

29. დაე, ის (= მთვარე) დამშვიდდეს და ისინი (= შიში და ძრწოლა) ქედმოხრილები³ (ცაში) დარჩნენ.⁴

(A)

30. (ქამრუსეფამ) ცა [გახსნა] და მაგიური მოქმედება შეასრულა. (მთვარეს) შეეშინდა.

(ქამრუსეფამ) [მინა] გახსნა და [მაგიური მოქმედება შეასრულა]. (მთვარეს) შეეშინდა. (ქამრუსეფამ) ამინდის ღვთაების (სამფლობელო) გახსნა

31. და მაგიური მოქმედება შეასრულა. (მთვარე) დაბრუნდა (ცაში).

32. ლაბარნამ, მეფემ, (მთვარის) სულს⁵ შეულოცა. ლაბარნა, მეფე

33. [...].⁶

(A, C)⁷

A iii⁸2.'-21.':

მოწოდებას შეიცავს. ტექსტიდან არ ჩანს, თუ ვის მიმართავს ქალღმერთი. შუსტერის აზრით, ამ სიტყვების ადრესატია ამინდის ღვთაება, რომელსაც ქათახციფური/ ქამრუსეფა მთებიდან გამოუშვებს განკარგულების გასაცემად (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 390).

¹ მართალია, სუბიექტი, არ ჩანს, მაგრამ, სავარაუდოდ, მთვარე იგულისხმება (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 393).

² ხეთ. [w]a-ap-pi-ja-ad-du; უცნაურია, რომ ეს მოქმედება მთვარეს მიეწერება. შუსტერის აზრით, შესაძლებელია ხმაურით ყურადღების მიქცევა იგულისხმებოდეს (იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 542).

³ ხეთ. ka-ru'-u<-šu ka-ni>-na-an-te-eš აღდგენასთან დაკავშირებული კომენტარებისთვის იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 393, 553 ff.

⁴ A 27-29 სტრიქონების შესატყვის ხათურ ტექსტში (A 22-26) ვკითხულობთ: „ბოროტ ... -kirib-ს გამოვუხმობ (?), დაე, იქ [...] სასიკეთოდ გაბრუნდეს! დაე, [მან რაიმე მოიმოქმედოს] (და) Terigaligaiš-არსებები იქ გაბრუნდნენ! [დაე, ის დადუმდეს (და) ისინი] იქ, ნათელ (ცაში) [ქედმოხრილები იყვნენ]!“ (თარგმანისთვის იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 392).

⁵ „მთვარე“ აღდგენილია ლოგიკურად. მთვარის სული აქ განსახილველია როგორც მისი ბოროტი ნების სამყოფელი (შდრ. Hans-Siegfried Schuster, *HHB II*, 638).

⁶ A 30-33 სტრიქონების შესატყვის ხათურ ტექსტში (A 27-30) „ცას“ ახლავს ეპითეტი „ნათელი“, ხოლო „მინას“ – „ბნელი“.

⁷ A 34-37, C 41'-44' სტრიქონების ადგილი ფირფიტაზე ძლიერ დაზიანებულია და გაბმული ტექსტის აღდგენა ჭირს. ცალკეული შემორჩენილი სიტყვიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ მსხვერპლის შეწირვაზეა ლაპარაკი.

⁸ A iii = C iii. შესაძლოა სვეტის დასაწყისიც ძლიერ დაზიანებულია. შემორჩენილი სიტყვების საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ მსხვერპლის შეწირვა აღწერილი.

[შემდეგ (ამინდის ღვთაების კაცი)] ამინდის ღვთაების ორ ხარს, ეტლს (და) საბრძოლო აღჭურვილობას სამჯერ „დალევს“¹, [სამ] სქელ პურს გატეხს.

[შემდეგ] ის ჭეჭა-ქუხილსა (და) ელვას, ღრუბლებსა (და) წვიმას, (აგრეთვე) ქარს სამჯერ „დალევს“, [სამ სქელ პურს] გატეხს.

[შემდეგ] ის ამინდის ღვთაების შიშსა (და) ძრწოლას ცხრაჯერ „დალევს“, რვა² სქელ პურს გატეხს. სანამ ამინდის ღვთაების კაცი ამ თასს „დალევს“, ვერავინ ამოიღებს ხმას³. ეს არ არის წესი.⁴ შემდეგ ის ცალკე დააწყობს (პურებს)⁵ ჭიშკარში.

შემდეგ ის ამინდის ღვთაების ღვთაებრივ შვიდეულს⁶ ერთხელ „დალევს“, ერთ⁷ სქელ პურს გატეხს.

შემდეგ ამინდის ღვთაების კაცი თავის სახლში წავა და ცის ამინდის ღვთაების წინაშე (ღვინოს) დაღვრის.

ერთი ფორფიტა, დასრულებული: „როდესაც ამინდის ღვთაება საშინლად ქუხს, ამინდის ღვთაების კაცი ასე მოიქცევა“.

¹ „ღვთაების (ან კულტის რომელიმე ობიექტის) დალევა“ ხათურიდან მომდინარე გამოთქმაა, რომლის ინტერპრეტაცია ხეთოლოგებს შორის დისკუსიის საგანს წარმოადგენს. ჩემი აზრით, ეს არის იდიომატური გამოთქმა და ნიშნავს „სადიდებლის დალევას“. ამის შესახებ დაწვრილებით იხ. ირინე ტატიშვილი, ერთი ხეთური ფორმულის წარმოშობისთვის. – *კავკასიოლოგიური ძიებანი 2* (თბილისი, 2010/2012), 488-501; Irene Tatišvili, Traces of Hittian Syntax in some Hittite Ritual Expressions ? – *Phasis, Greek and Roman Studies* 13-14 (Tbilisi, 2010-2011), 87-94.

² ალბათ, შეცდომაა და უნდა ეწეროს „ცხრა“, ვინაიდან შესანიერი პურის რაოდენობა ყველგან შეესაბამება „დალევის“ ჯერს.

³ ხეთურად: *haluganaizzi UL kuiški* – (სიტყვასიტყვით) „შეტყობინების/ ცნობის/ ახალი ამბის მოტანა“; შუსტერი თარგმნის სიტყვასიტყვით: „bringt jedoch niemand eine „Botschaft“ (კომენტარისთვის იხ. Hans-Siegfried Schuster, *HBB II*, 645); შდრ. Harry A. Hoffner, *Hittite Myths*, 36: „no one is permitted to make a sound“; ლიბაციის დროს სიჩუმის დაცვის ვალდებულების შესახებ იხ. აგრეთვე Yoram Cohen, *Taboos and Prohibitions in Hittite Society. A Study of the Hittite Expression natta āra ('not permitted')*, (Heidelberg 2002), 70-71.

⁴ ხეთურად: *natta/UL ara* „არ (არის) წესი, სწორი, მისაღები (ამა თუ იმ სოციალური ჯგუფისთვის)“ (იხ. ირინე ტატიშვილი, *ხეთურ-ქართული ლექსიკონი, ნაკვეთი 1: A* (თბილისი, 2006), 45).

⁵ თუ თასებს? შდრ. Harry A. Hoffner, *Hittite Myths*, 36.

⁶ ^DIMIN.IMIN.BI – ღვთაებათა შვიდეულის აღმნიშვნელი შუმერული სახელწოდება.

⁷ შდრ. Harry A. Hoffner, *Hittite Myths*, 36: 11.